

Россий МЧС

Граждан обороно, түргоч кайыше ситуаций-
влакым да стихий энгекым корандыме шотышто
Россий Федерацийын Министерствыже

ЭНГЕКЫШ ЛОГАЛШЫЛАН ИКЫМШЕ ПОЛЫШЫМ ПУЫМАШ ПАМЯТКЕ

Памяткым калыклан ямдылыме.

Памяткыште айдемын илышыже да тазалыкшылан лўдыкшым ыштыше неле случайлаште, эмганымаште, аярлыме, черланыме да моло годым энгекыш логалшылан икымше полышым пуымо шотышто кызытсе ой-канаш-влакым мемнан да вес элласе опытлан энтертен серыме. Тиде памяткым икымше полышым пуымо шотышто теорий негызым тунемаш да умылтараш ямдылыме. Тыгак памяткашке энгекыш логалме годым мом ышташ кўлешлыкым рашемдыме информацийым пуртымо.

© ФЕДЕРАЛ КУГЫЖАНЫШ БЮДЖЕТ ТӨНЕЖ
«РОССИЙЫСЕ ТЎРГОЧ КАЙЫШЕ СИТУАЦИЙ-ВЛАК
ШОТЫШТО МИНИСТЕРСТВЫН ПСИХОЛОГИЙ
ПОЛЫШЫМ ВИГАК ПУЫШО РЎДЕРЖЕ», 2024

ЭНГЕКЫШ ЛОГАЛШЫЛАН ИКЫМШЕ ПОЛЫШЫМ ПУЫМАШ

ПАМЯТКЕ

Моско, 2024

Энгеыш логалше-влакын илышыштым да тазалыкыштым арален кодымаште икымше полышым пуымаш моткоч кўлешан. Молан манаш гын, тудо организмыште илышлан лўдыкшым ыштыше амалым корандаш йўным ышта. Икымше полышым туткарым ужшо-влак да утарыше службын пашаенже-влак пуэн кертыт. Тидлан нуно тунемшаш улыт да пеленышт икымше полышым пуаш чыла арверышт лийшаш. Садлан кызытсе законодательстве да икымше полышым пуымо правил-влак дене келшышын тачысе кечылан тыгай тунемме пособийым савыктен лукмаш моткоч кўлешан. Памяткым Россий Федерацийын тазалыкым аралыме шотышто министерствыжын пенгыдемдыме икымше полышым пуымо шотышто радам дене келшышын ямдылыме.

Памятке сай сўретан. Пособийыште ўрлў эмганымашым налме годым икымше полышым пуымо йўн-влакым ончыктымо.

Россий Федерацийын тазалыкым аралыме шотышто Министерствыжын «Тазалыкым аралыме шотышто виктарыме да информаций йодыш-влакым шекланыме рўдў шанче-шымлыше институт» ФКБТ методике аккредитаций-симуляций рўдерын вуйлатышыже, «Икымше полышым пуымо шотышто Российын мерушемже» Россий мерушемын вуйлатышыже м.н.д., профессор Дежурный Леонид Игоревич.

ИКЫМШЕ ПОЛЫШ – тиде айдемын ылышыжым арален кодымо шотышто писын шуктышаш тыглай мероприятий–влак тўшка. Тудын цельже – ылышлан лўдыкшым ыштыше кончыш–влакым корандаш да умбакыже нелылык ынже лий манын, шижтараш.

03.05.2024 ийысе 220–шо номеран Россий Федерацийын тазалыкым аралыме шотышто министерствыжын приказше дене келшышын (тудо 31.05.2024 ий 78363 регистраций номеран, Россий Федерацийын юстиций Министерствыштыже регистрироватлыме) айдемын ылышыжым утарыме годым вигак полшаш кўлмō шотышто 9 состоянийым да ылышым арален кодымо шотышто 9 мероприятийым палемдыме. Тудым кеч–могай енат тунем налын кертеш.

ИКЫМШЕ ПОЛЫШ ТЫГАЙ ГОДЫМ ПУАЛТЕШ:

1. Вуйуш (сознаний) йоммаш.
2. Шўлыш да (але) вўр коштым чарнымаш.
3. Шўлыш корнын ала–могай йот наста дене петырналташ тўналмыже да ылыш ден тазалыклан лўдыкшым ыштыше моло амалынат лийын кертмыже.
4. Тўжвак вўр йогымаш.
5. Механике, химий, электрике, термический фактор–влак да излучений дене лийше эмганымаш, сусыр да моло корштыш–влак.
6. Аярлалтмаш.
7. Аяран янлык, кишке але копшанге–влакын пўшкылмышт але пурлмышт.
8. Вуйушым йомдарыме дене кылдалтше шōн але нерве шупшмаш.
9. Стресслан пўсō психологий реакция.

ИКЫМШЕ ПОЛЫШЫМ ПУЫШАШ МЕРОПРИЯТИЙ-ВЛАК:

1. Обстановкым аклымаш. Икымше полышым пуашлан лұдыкшыдымō условийым ыштымаш.
 2. Тўжвач вўр йогымым рашемдашлан энгекыш логалшым (энгекыш логалше–влакым) тергымаш, ончымаш. Кўлешлык уло гын, ик але икмыняр йōн дене жаплан вўр йогымым чарымаш.
 3. Энгекыш логалше ила але уке, рашемдымаш.
 4. Шўм–шодо реанимацийым да шўлен керташлан йōным ыштымаш.
 5. Энгекыш логалшым тўткын ончымаш, тергымаш да вуйушыжо уло гын, эмганымаш, сусыр, аярлымаш, аяран янлык, кишке, копшанге пурлмо але пўшкылмō, тыгак механике, химий, электрике, термический фактор але излучений лийме нерген эмганыше деч рашемдымаш.
 6. Айдемын илышыжлан да тазалыкшылан лўдыкшым ыштыше эмганымаш, сусыр, аярлымаш, аяран янлык, кишке, копшанге пурлмо але пўшкылмō, тыгак механике, химий, электрике, термический фактор, излучений але моло состоянийым шотыш налын, икымше полышым пуымаш.
 7. Энгекыш логалшылан врач тидын деч ончыч могай эмым йўаш возен пуэн гын, тудым пуымаш.
 8. Энгекыш логалшын капшым чын положенийыште кучаш полшымаш.
 9. Вашкеполышым ўжмаш (ўжмō огыл гын), состоянийым тергымаш, психологий полышым пуымаш, ик вер гыч вес верыш кусараш йōным ыштымаш, транспортировка, икымше полышым пуышо вашке полыш бригадылан, медицине организацийлан, специальный службылан энгекыш логалшым кучыктымаш.
- 323–шо номеран 21.11.2011 РФ ФЗ 31 ст. дене келшышын «Об основах охраны здоровья граждан» кажне айдемын Российыште, лўмын ямдылалтын огыл гынат, экстренный ситуацийыште икыме полышым пуаш праваже уло. Энгекыш логалше колен колта але икымше полышым пуымо годым йонылыш лўмын огыл ышталтеш гынат, РФ Уголовный, Административный, Гражданский Кодекс–влакын «Крайняя необходимость» статьяшт икымше полышым пуышым арален налеш.

СОДЕРЖАНИЙ

Икымше полышым пуышаш мероприятий-влак	11
Эмганыше енын энгекрыш логалме верыште действий радам-влак	12
1. Обстановкым аклымаш да лўдыкшым ыштыше фактор- влакым корандымаш. Энгекрыш логалшым ик вер гыч вес верыш кусарымаш.	14
1.1. Автомобиль гыч але моло пураш неле вер гыч еным лукмаш	15
1.2. Энгекрыш логалшым ик вер гыч вес верыш кусарыме тўн правил-влак.	16
2. Эмганышым ўмбач ончен лекмаш да, тўжвал вўр йогымым эскерен, икымше полышым пуымаш.	19
3. Уш-акылыште улмым да шўлышым тергыме йўн.	24
4. Шўм-шодо реанимацийым (ШШР) ыштымаш.	25
4.1. Онлум темдыме правил-влак.	25
4.2. Искусственный шўлышым эртарыме правил.	27

4.3. Тўжвал автоматике дефибриляторым (ТАД) кучылтмаш.	27
4.4. Шўлыш корно гыч йот настам лукмо годым икымше вашкеполышым пуымаш	29
5. Энгекыш логалшым тўрыс ончен налмаш да йодышт налмаш.	31
6. Сусыр, излучений, кугу температур, химий вещества, аяран янлык чўнгалме але пўшкылмө годым икымше полыш.	32
6.1. Сусыр годым икымше полыш.	32
6.1.1. Вуйым эмгатыме годым икымше полыш.	32
6.1.2. Шинча да шинчагомдыш эмгатыме годым икымше полыш.	33
6.1.3. Нер гыч вўр йогымо годым икымше полыш.	34
6.1.4. Шўйым эмгатыме годым икымше полыш.	35
6.1.5. Онлу сусыргымо годым икымше полыш.	35
6.1.6. Мўшкыр эмганыме годым икымше полыш.	37
6.1.7. Кид-йолым эмгатыме годым икымше полыш.	38
6.2. Аяралтме годым икымше полыш.	41

6.2.1. Умша гоч аярлалтме годым икымше полыш.	41
6.2.2. Аярын шўлымö орган гоч пурымыж годым икымше полыш	42
6.2.3. Шинчам эмгатыме годым икымше полыш.	43
6.3. Термически йўлымö годым икымше полыш.	44
6.4. Тепловой (кече) перыме годым икымше полыш.	46
6.5. Йүштö налме годым икымше полыш.	48
6.6. Кылмыме годым икымше полыш.	49
6.7. Электричестве ток перыме годым икымше полыш.	49
6.8. Аяр янлык пурлмо, пўшкылмö але чўнгалме годым икымше полыш	51
6.8.1. Аяр кишке пурлмо годым икымше полыш.	51
6.8.2. Шукш-копшанге пурлмо годым икымше полыш.	52
6.9. Йонлымаш годым икымше полыш.	53
6.10. Шөн шупшмо годым икымше полыш.	53

7. Энгекрыш логалшылан эмлыше врачын возен пуымо эмым
пуымаште икымше полыш	54
8. Энгекрыш логалшын капшым келшыше положенийыште
кучымаш	55
9. Психологий полышым пуымаш.	56

ИКЫМШЕ ПОЛЫШЫМ ПУЫШАШ МЕРОПРИЯТИЙ-ВЛАК:

1. Обстановкым аклымаш. Икымше полышым пуашлан лұдыкшыдымō условийым ыштымаш.

2. Тұжвач вұр йогымым рашемдашлан энгекеш логалшым (энгекеш логалше–влакым) тергымаш, ончымаш. Кұлешлык уло гын, ик але икмыняр йōн дене жаплан вұр йогымым чарымаш.

3. Энгекеш логалше ила але уке, рашемдымаш.

ВУЙУШЫЖО УЛО:

5. Энгекеш логалшым тұткын ончымаш, тергымаш да вуйушыжо уло гын, эмганымаш, сусыр, аярлалтмаш, аяр янлык, кишке, копшанге пурлмо але пұшкылмō, тыгак механике, химий, электрике, термический фактор але излучений лийме нерген эмганыше деч рашемдымаш.

6. Айдемын илышыжлан да тазалыкшылан лұдыкшым ыштыше эмганымаш, сусыр, аярлалтмаш, аяр янлык, кишке, копшанге пурлмо але пұшкылмō, тыгак механике, химий, электрике, термический фактор, излучений але моло состоянийым шотыш налын, икымше полышым пуымаш.

7. Энгекеш логалшылан врач тидын деч ончыч могай эмым йұаш возен пуэн гын, тудым пуымаш

8. Энгекеш логалшын капшым чын положенийыште кучаш полшымаш

ВУЙУШЫЖО УКЕ:

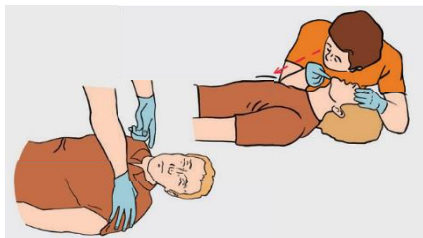
4. Шұм–шодо реанимацийым да шұлен керташлан йōным ыштымаш.

9. Вашке полышым ўжмаш (ўжмō огыл гын), состоянийым тергымаш, психологий полышым пуымаш, ик вер гыч вес верыш кусараш йōным ыштымаш, транспортировка, икымше полышым пуышо вашке полыш бригадылан, медицине организацийлан, специальный службылан энгекеш логалшым кұчыктымаш.

ЭМГАНЫШЕ ЕҢЫН ЭНГЕКЫШ ЛОГАЛМЕ ВЕРЫШТЕ ДЕЙСТВИЙ РАДАМ-ВЛАК:

1. Тыланда да энгекыш логалшылан нимогай лүдыкшө укелыкым рашемдыза. Медицине перчатке ден маскым кучылтса. Энгекыш логалше-влакын чотыштым пален налза да, йон уло гын, икымше полышым пуэн кертмыда нерген шижтарыза. Йот наста дене шўлыш корно петырналтме годым тудо корным почаш йўным ыштыза.

2. Энгекыш логалшым сайын ончен налза. Тўжвач вўр йога гын, чарыза (ончо 18-ше лышташым).

3. Энгекыш логалшын вуйуш да шўлыш уло-укем рашемдыза (ончо 23-шо лышташым). Вуйуш уло гын, 5-ше пункт деке да умбакеже вончыза.

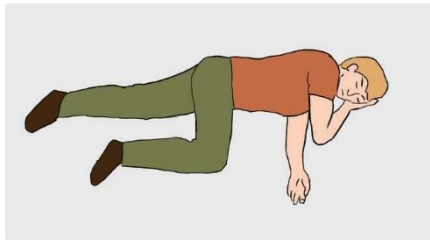

4.1. Вуйуш йомын, шўлыш петырнен да вўр коштым чарнен гын, (шке семын але вес ег полшымо дене) вашкеполышым 103-шо але 112-шо номер дене ўжса.

Шүм-шодо реанимацияым ышташ тўналза, черет дене оным темдышыла да искусственный дыханийым ыштышыла (ончо: 24-ше лышташым) 2 гана шўлалтымылан 30 гана темдалза.

Уло гын, автоматике тўжвал дефибрилляторым кучылтса (26-шо лышташым ончо).

4.2. Вуйушжо уке гынат, энгекуш логалшын илыше улмыжо палдырна гын (але нине пале-влак тудын ончычак лийыныт) кўшыл шўлымō корно-влакым (пенгыде өрдыж положений) чарак деч посна кучаш йōным ыштыза але энгекуш логалшын вуйжым комдык ыштен, онылашыжым нōлталын (пенгыде өрдыж положенийым кучаш ок лий гын) вуйжым кучаш полшыза.

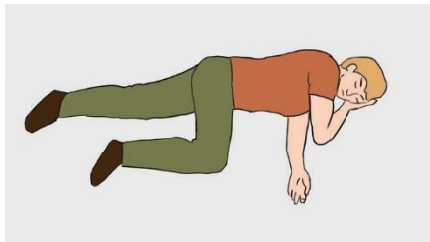

5. Айдемын илышыжлан да тазалыкшылан лўдыкшым ыштыше эмганымаш, сусыр, аярлалтмаш, аяр янлык, кишке, копшанге пурлмо але пўшкылмō, тыгак механике, химий, электрике, термический фактор, излучений але моло состоянийым пален налашлан энгекуш логалшым ончыза, тергыза.

6. Чыла рашемдыме пале-влакым шотыш налын, икымше полишым пуыза.

7. Энгекуш логалшылан врач тидын деч ончыч могай эмым йўаш возен пуэн гын, тудым йўаш полшыза.

8. Энгекыш логалшын капшым сайын пыштыза, тыгодым сусыр вержым шотыш налза (ончо: 54-ше лышташым).

9. Вашкеполышым ўжса (тудым ончыч ўжмө огыл гын). Вашкеполыш але моло службын толмешкышт, энгекыш логалшын состоянийжым эскерыза, психологий полышым пуыза. Вашкеполыш бригаде толын шумеке, энгекыш логалшым нунылан кучыктыза, лекше йодыш-влаклан кертмыда семын вашешташ тыршыза.

1. Обстановкым аклымаш да лўдыкшым ыштыше фактор-влакым корандымаш. Энгекыш логалшым ик вер гыч вес верыш кусарымаш.

Йыр ончалза, шкаланда да энгекыш логалшылан лўдыкшө уло-укем аклыза. Кўлеш гын, энгекыш логалшым лўдыкшыдымө верыш корандыза. Тидлан энгекыш логалшым кусараш келшыше йўным кучылтса.

1.1. Автомобиль гыч але моло пураш неле вер гыч еным лукмаш.

Эн ончычак шкалан лўдыкшө укелыкым шотыш налза!

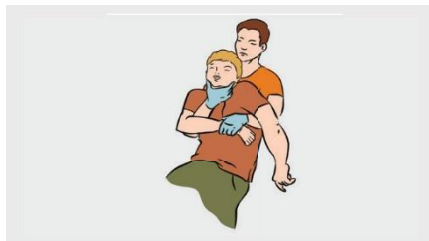
Автомобиль гыч але моло пураш неле вер гыч еным лукташ кўлмө годым:

- энгеыш логалшын илиш да тазалыкшылан лўдыкшө уло гын.
- энгеыш логалшын могай условийыште улмыжо икымше полышым пуаш чаракым ышта гын.

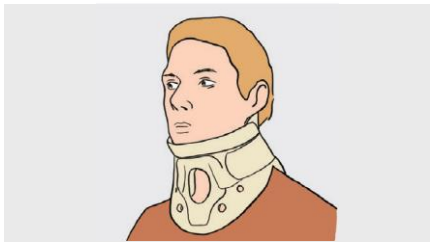
Кид дене шўйым кучыде лукташ:

- энгеыш логалшым, йолаш кўзанўшто але ўштым кучылтын, кучен, тупшо дене изишак шке деке савыраш;
- шке кидым коныла йымакше чыкаш, ик кид дене энгеыш логалшын вачыжым кучен, лўдыкшө вер гыч лукташ;
- энгеыш логалшым лукташ.

Тупрўдын шўй гутлажым фиксироватлен лукташ:

- кўшнө ончыктымо йөн-влакым ыштен шукташ;
 - энгеыш логалшын кынервуйжо деке лишыл кидет дене, тудын онылашыжым чараклен, пенгыдемден кучаш да энгеыш логалшын вуйжым шке он дене эркын темдалаш;
 - энгеыш логалшым лукташ.
- Энгеыш логалшым лўдыкшө вер гыч лукмеке, лўдыкшыдымө верыш кусараш.

Тупрұдын шўй ужашыже эмганен гын, вуй ден шўйым тарватылман огыл.

1.2. Энгеқыш логалшым ик вер гыч вес верыш кусарыме тўн правил-влак.

Тошкалтыш дене кўзымō годым (транспорт салоныш пурымo годым) энгеқыш логалшын вуйжо ончылно лийшаш.

Шуко вўрым йомдарыше энгеқыш логалшын йолжо вуй деч кўшнō лийшаш.

Тошкалтыш дене ўлыкō волтымо годым (транспорт гыч лукмо годым) энгеқыш логалшын йолжо ончылно лийшаш.

Ончыч нумал кайыше йол йымакыже кугу тўткыш дене онча да почеш кайыше нумалшылан корнышто могай авыртыш улмым каласа. Кўлеш годым энгеқыш логалшым шенгелне нумалше командым пуа: «Чарне! Укшинчеш!» Але «Чарне! Вуйушым йомдарен».

**ЭНГЕҚЫШ ЛОГАЛШЫМ ИК ВЕР ГЫЧ ВЕС ВЕРЫШ КУСАРЫМЕ ГОДЫМ
«ТАҢ ТОШКЕН!» ОШҚЫЛМАН ОГЫЛ!**

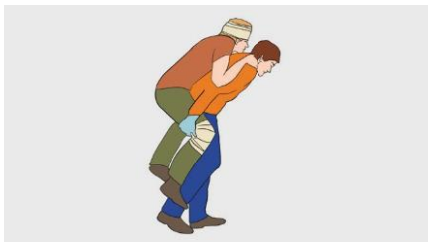

Энгекыш логалше еным, сусыргышо-влакын чотыштым, эмганыме нелытыштым, могай улмыштым шотыш налын, транспорт марте але лўдыкшыдымō верыш түрлō йōн дене кусараш лиеш.

а. Энгекыш логалше енлан энерташ йōным ыштен, шкетын кусарымах. Тыге ушым йомдарыдыме, куштылгын сусыргышо енлан полшаш лиеш.

б. Энгекыш логалше еным шкетын, шўдырен, лўдыкшыдымō верыш кусарымах. Тыгай йōн дене кугу нелытан еным торашке огыл верандаш кўлмō годым пайдаланаш лиеш. Кид-йол сусырген гын, тыгай йōным кучылташ ок темлалт.

в. Энгекыш логалше еным шкетын, тупыш пыштен вес верыш кусарымах. Изирак нелытан енлан полышым пуымо годым кучылталт кертеш. Энгекыш логалше, ушым йомдарыше еным тыгай йōн дене кусараш келшен ок тол.

г. Энгекыш логалше еным кидеш нумалын кусарымах. Тыгай йōн дене кугу вий-куатан айдеме гына полышым пуэн кертеш. Тыге ушым йомдарыше еным лўдыкшыдымō верыш кусараш лиеш. Тупрўдым эмгатыше енлан тыгай йōн дене полышым пуаш ок лий.

д. Энгекыш логалше еным вачүмбак пыштен, шкетын лүдыкшыдымө верыш кусарымаш. Тыгодым эмганышын кидшым кучен чараклыман. Онлу, мўшкыр да тупрүдө сусыргымо годым тыгай йөн ок кучылталт.

е. Энгекыш логалше еным коктын, ныл кид дене сурам ыштен, лүдыкшыдымө верыш кусарымаш. Ик кидше дене шкендын вес кидвургым руалтыман, кокымшыж дене полшаш келшыше енын кидвургыжым кучыман. Эмганыше еным вес верыш кусараш кучылтшашлык тыгай кидкучыш чоткыдо лийшаш.

ж. Кидкылдышым ыштымек, энгекыш логалше ен тушан верлана, тудым нөлталын, лүдыкшыдымө верыш кусарат. Энгекыш логалше ен нумал кайыше-влакын вачышкышт энертен кертеш.

з. Энгекыш логалше еным коктын, кум кидым сурален, кусарымаш. Тыгодым иктыже ик кидшым кылдышыш ок ушо, весын вачышкыже пышта, эмганыше енлан энерташ чаракым ышта. Тыгай йөн дене ушым йомдарыме лүдыкшө улмо але ныл кидан сураште пенгыдын веран кертдыме еным кусарыме годым пайдаланаш лиеш.

и. Эмганыше еным коктын, кид да йол гыч кучен, вес верыш кусарымаш. Польшым пуышо ик ең энгекеш логалшым, конлайымак кидым колтен, ик кидпулышыж гыч куча, весыже пулвуй йымач куча.

к. Тупрүдө эмганыме лүдыкшө улмо годым сусыргышо еным кусарымаш. Энгекеш логалше тыгай еным кусараш икмыняр ең күлеш. Польшым пуышо ик енын вуйлатыме почеш, эмганышым нөлталын, вес верыш кусарат. Тыгодым иктыже вуй ден шүйым кидвургыж дене пенгыдын чараклен куча. Тупрүдө эмганыме лүдыкшө улмо годым энгекеш логалше еным поснак төр шартыш (мутлан, щит) дене кусараш йөнан.

2. Эмганышым үмбач ончен лекмаш да түжвал вүр йогымым эскерен икымше польшым пуымаш.

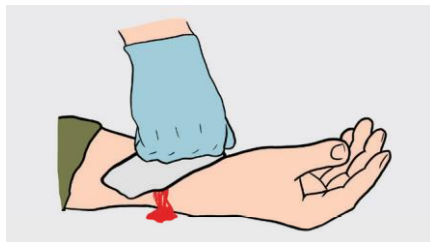

Тыландат, энгекеш логалше енланат нимогай лүдыкшө укем пален налза. Эмганыше енын биологий вишыке деч аралтышым ыштыше медицине перчаткым чийыза. Энгекеш логалше еным лүдыкшыдымө верыш кусарыза (күлеш семен).

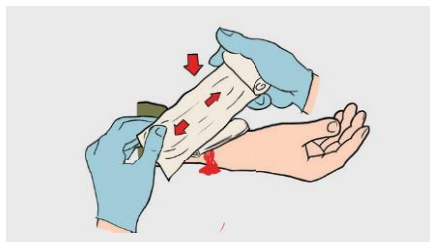

Содор (1–2 секунд жапыште) энгекыш логалшым тўжвачын ончен налза, чот вўр йогымо вер улмым эскерыза.
Вўр йогымым тўрлө йоным кучылтын чараш тыршыза.

Жаплан вўр йогымым чарыме йөн-влак:

1. Эмганyme верым туран темдал кучыза.

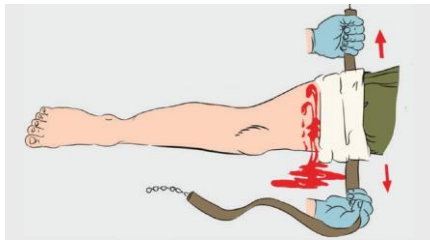
2. Темдыме пидышым пыштыза. Сусыр верым иквереш ушымо икмыняр салфетке але, пачаш–пачаш тодылын, пенгыдын пўтырымө марле бинт дене петырыза. Ёмбачынже бинт дене чоткыдын пидын шындыза. Пидыш нөра гын, икмыняр пенгыдын пўтырымө салфеткым пыштыза да пидыш ёмбач кидкопа дене чот темдал кучыза.

Сусыр верыште йот наста улмо годым тудым бинт гыч ыштыме валик дене пластырым але повязкым кучылтын пенгыдемдыза.

Сусыр гыч йот настам энгекрыш логалме верыште ида коранде!

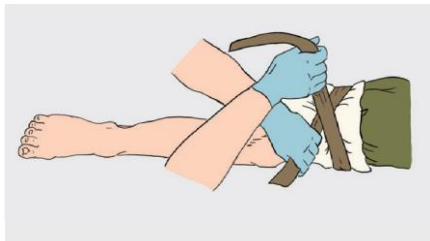
Шке але весын полшымыж дене вашкеполышым ўжса.

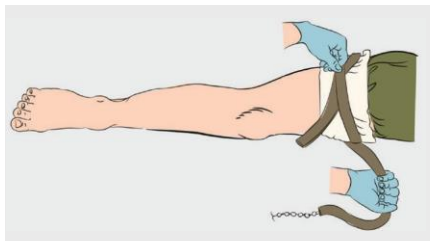
3. Вўр йогымым чарыше жгутым пыштыза.

Вес йўн дене вўрым чараш ок лий але ойырымо йўн ок полшо гын, тунам гына кид-йолыш жгут пышталтеш!

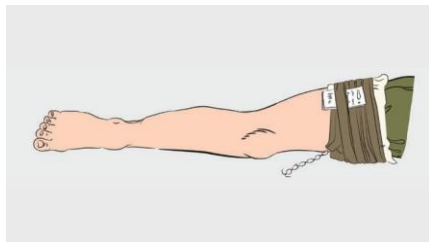
Жгут пушкыдо подкладке (энгекрыш логалше енын вургем ужашыже (жгут-турникетлан келшен ок тол) ўмбаке, сусыр деч кўшкў да лийме семын лишкырак пышталтеш (сусыр деч 5-7 см ўрдыжкў).

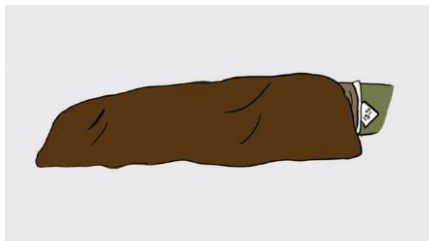
Жгутым кид-йол йымач колтыза, шуйыза. Икымше савыртышым пўтырал шупшылза, сусыр гыч вўр йоген чарнымым эскерыза.

Жгутын вес савыртышыжым, ончычсо савыртышын пелыжым авалтен, кўшкыла куштылемден пидса.

Жгутым пыштыме раш жап ден кечым кагазеш возен, жгутын йымалныже верандыза. Жгутым вургем але повязке дене ида петыре.

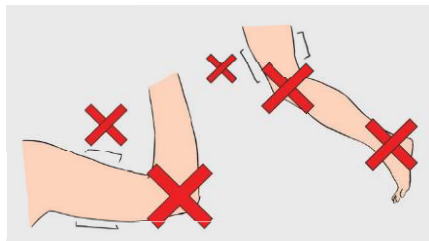

Жгутым пыштымеке, сусыр кид-йолым тарватылман огыл, шокшо вургем але одеял дене леведман.

Идалыкын кеч-могай пагытыштыже жгутым 2 шагатлан гына пышташ лиеш. Жап эртымеке, жгутым лўмын келыштарыме медицине тўнежыште гына корандаш лиеш.

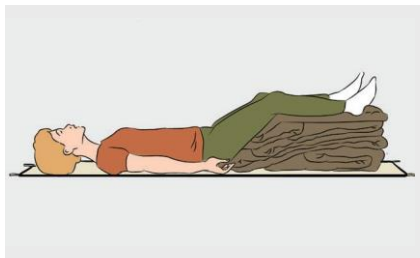

Жгутым йолвургыш да кидвургыш пышташ лиеш!

Йыжыныш, вачын покшел ужашышкыже, эрде йымаке жгут ок пышталт!

Жгутым кучымо жап мучаш марте полыш толын ок шу гын, полшен кертме семын теве мом ыштыза:

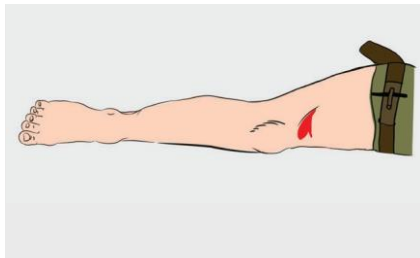

1. Сусыр верым чот темдал кучыза.
2. Жгутым 15 минутлан луштарыза.
3. Кертмыда семын кид-йоллан массажым ыштыза.
4. Жгутым тымарте пыштыме вер деч кўшкырак верандыза.

Вўр йогымым темден кучымо дене шогалташ огеш лий гын, жгутым содор пенгыдемден шупшылза!

Эмганыше шуко вўрым йомдарен гын, тудым шуйныктарен пыштыза, йолжым нўлталза.

Жгут-турникетым пыштымаш:

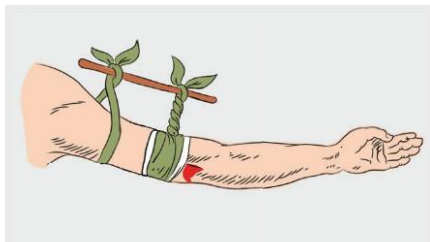

Лентым пряжке гоч колтен, кид-йол йыр пўтырен пенгыдемдыза. Липучкым пижыктыза. Жгутын воротокшым (рычагшым) вўр шогалмеш пўтырыза. Воротокум фиксироватлыме вишыш пуртыза (але производительын инструкцийжылан энертен, вес йўным кучылтса).

Табельный жгут уке годым «жгут-закруткым» кучылтса:

Кидйымалне улшо материал гыч ыштыме (куэм, вуйшовыч) жгут-закруткым кид-йол йыр, сусыр деч кўшкырак, вургем ўмбач але коваште ўмбак куэмым пыштен пўтырыза. Мучашыжым онгым ыштен кылдыза.

Онгыш, кылдыш йымаке, тоям (але вес келшыше настам) шуралза. Тоям пўрдыктылын, жгут-закруткым вўр йоген пытымешке шупшын шындыза. Ынже рудалт манын, тоям пенгыдемден кучыктыза. Жгут-закрутко табельный жгут семянак пышталтеш.

3. Уш-акылыште улмым да шўлышым тергыме йўн.

Уш-акылыште улмым тергашлан эмганышым вачыж гыч эркын рўзалтыза да йодса:

«Мо лийында? Полыш кўлеш?».

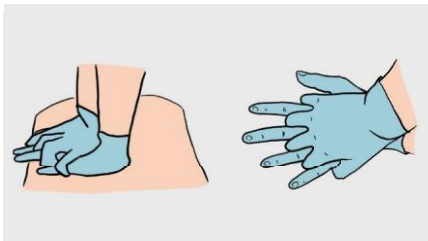
Шўлыш корным почса. Тидлан ик киддам энгекеш логалше енын сангашкыже пыштыза, вес киддан кок парняж дене онылашыжым нёлталза да вуйжым комдык колтыза. Шўргыначка да пылышда дене сусыр енын умшаж ден нерже деке лап лийза, онлужылан тўткышым ойырыза. Тудын шўлышыжым колыштса, шўргышкыда шўлымö юж толкын толмым, онлу тарванылмым але тарванылдымым эскерыза (10 секунд жапыште).

Шўлыш уке годым пылышкалыше деч вашкеполышым ўжыкташ йодса: «Айдеме ок шўлö. Вашкеполышым ўжыктыза, ўжмыда нерген мылам шижтарыза».

4. Шўм-шодо реанимацийым (ШШР) ыштымаш.

4.1. Онлум темдыме правил-влак.

Пенгыде шартыш ўмбалам гына эртаралтеш!

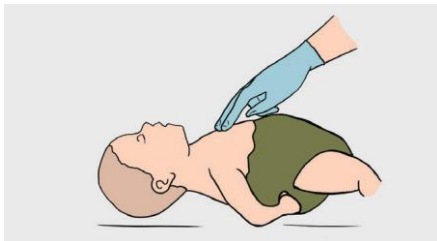
Кидкопа тўным онлун покшел ужашешыже верандыза. Кокымшо киддам икымше кид ўмбак пыштыза, парня-влакым көгөнлыза.

Кынервуйдам вкитарыза, темдымаш энгекеш логалшын онлужылан перпендикулярно шукталтше манын, вачыдам келшышын кучыза.

Эмганышын онжым темдымаш уло кап кыл нелыт дене 5–6 см келгытыш, минутеш 100–120 гана шукталтеш.

Идалыкыш шудымо йочан онжым темдымаш кок парня дене эртаралтеш.
Кугурак ийготан йоча–влаклан – ик але кок кид дене.

4.2. Искусственный шұлышым эртарыме правил.

Ик кидым тудын сангашкыже пыштен, вес кидын кок парняж дене онылашым нӧлталын, энгекеш логалше енын вуйжым комдык ыштыза.

Энгекеш логалшын нержым кок парня дене ишыза. Шке ласкан шұлышым налза, энгекеш логалше енын умшажым түрвӧ дене пенгыдын ишыктыза, шұлышым тудын шұлыш корнышкыжо 1 секунд жапыште колтыза, онлу кұзымым эскерыза. 2 искусственный шұлышлан 10 секунд деч утла кучылтман огыл.

Палемдымаш: Тиде мероприятийым эртарыме годым искусственный шұлышым ышташлан аптечкын составышкыже пурышо «умша-устройство-умша» тип шотан настам кучылташ темлат.

Реанимацийым эртарыше ег-влакын чотыштым шотыш налде, оным 30 гана темдалмым кок искусственный шұлыш дене алмаш-алмаш ыштыза.

4.3. Тўжвал автоматике дефибриляторым (ТАД) кучылтмаш.

Йӧн лийме годым тўжвал автоматике дефибриляторым кучылтса. Тудым вигак (шўм кырыдыме татыште) але 3-5 минут эртымеке кучылташ лиеш.

Тидлан:

- Польшкалышылан ТАД-ым кондаш йодса.
- Шўм-шодо реанимацийым ышташ тўналза: оным 30 гана темдалме деч вара кок искусственный шўлышым ыштыза.
- ТАД-ым кондымеке, тудым чўктыза да инструкций почеш ышташ тўналза:
- электрод-влакым онышко пижыктыза.

Палемдымаш: полышым кок але утларак ег пуа гын, электрод-влакым пижыктыме годым шўм-шодо реанимацийым эртарыза.

- ТАД команде почеш энгекыш логалше еным иктат огеш тўкө манын, ўшандаралтса да разрядым пуашлан кнопкым темдалза.

- Тидын деч вара ШШР-ым умбакыже шуйыза.
- Дефибрилляциям да ШШР-ым алмаштылын, энгекыш логалшылан полышым умбакыже пуыза.

Шўм-шодо реанимацийым тыгай годым чараш лиеш:

- вашке медицине полышым пуышо але лўмын ыштыме службын бригадыже-влак толыныт,
- энгекыш логалше енын илиш палыже лектын,
- шўм-шодо реанимацийым физически ноймылан көра умбакыже шуяш огеш лий (польшкалышым йодаш күлеш),
- икымше полышым пуышо айдемылан лўдыкшө лектын.

4.4. Шўлыш корно гыч йот настам лукмо годым икымше вашкеполышым пуымаш:

КУГУ ЕНЫН

Энгекыш логалше айдемын шенгекеже шогалза, тудым ончыкыла тайыза, кидкопа дене пулышсовла коклаште 5 тура пералтышым ыштыза. Кажне перыме деч вара тергыза – эрташ лийдыме йот настам коранден кертме але уке.

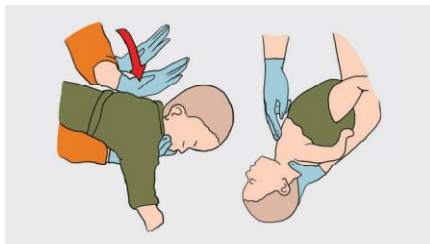

Йот настам корандыме огыл гын, энгекекыш логалше еным мўшкыржын кўшыл ужашыж гыч кид дене авалтыза. Ик кидым мушкындыш кормыжтыза, тудым кылымде ўмбалан кугу парняда дене шке могырышкыда верандыза. Мушкындым вес кид дене ондалза да тудын мўшкыржым кўргышкў да кўшкў туран темдалза. Тыгай темдалмашым 5 гана ыштыза.

МЎШКЫРАН ЎДЫРАМАШ ДА КУГУ НЕЛЫТАН ЕН-ВЛАКЛАН (МЎШКЫРЫШКЌ ТЕМДАЛМАШЫМ ЫШТАШ ОГЕШ ЛИЙ!)

Пушсовла коклаште пералтышым ыштыме дене тўналза, темдалмашым онлун ўлыл ужашышлан ыштыза.

ЙОЧАН

Пале: йоча шўлештеш, ойлен ок керт, кенета кандалга, ушым йомдарен кертеш.
Йочам шкендан кидвургыш унчыливуя пыштыза, тудын вуйжым кучен, пулышсовла
коклаште вич гана перыза.

Перымаш полшен огыл гын, кок парня дене 5 шўкалтышым онлун ўлыл ужашлан
ыштыза. Йот настам корандыме марте тиде пашам шуйыза.

Эмганыше ушым йомдарен гын, шўм-шодо реанимацийым ышташ тўналза. Тыгодым
умша гыч йот настан лекмыжым эскерыза, тудым жапыштыже корандаш тыршыза.

Тўрланыме деч вара энгекыш логалше енлан пенгыде верым ямдылыза. Вашкеполыш
толмешке, шўлышым эреак терген шогыза.

5. Энгекрыш логалшым түрыс ончен да йодышт налмаш.

Энгекрыш логалше-влакым түрыс ончымаш сусырым, сусыргымым, аярлалтмым, аяр яныкын чўнгалме але пўшкылмў верым, механике, химий, электричестве, термический фактор-влак дене кылдалтше энгекрым, излученийым, илышлан да тазалыклан лўдыкшым ыштыше моло кончышымат пален налашлан эртаралтеш.

Энгекрыш логалше-влакым түрыс ончымаш шекланенрак да чаткан эртаралтеш!

1

Энгекрыш логалше
енын вуйжым
ончен лекса.

2

Энгекрыш логалше
енын шўйжым тергыза.

3

Энгекрыш
логалше енын
он ден
тупшым ончен
лекса.

4

5

Энгекрыш логалше
енын мўшкыр ден
кутанлужым
терген налза.

6

Энгекыш логалше енын кажне кидшым тергыза.

Энгекыш логалше енын йолжым тўрыс ончен лекса. Сусыр але моло состоянийым пален налме годым состоянийым пален налме годым энгекыш логалше енын илышыжлан да тазалыкшылан лўдыкшым ыштыше икымше вашкеполышлан келшыше мероприятий-влакым эртарыза.

Сусыр але моло состоянийым пален налме годым энгекыш логалше енын илышыжлан да тазалыкшылан лўдыкшым ыштыше икымше вашкеполышлан келшыше мероприятий-влакым эртарыза.

6. Сусыр, излучений, кугу температур, химий вещества, аяр янлык чўнгалме але пўшкылмў годым икымше полыш.

6.1. Сусыр годым икымше полыш.

6.1.1. Вуйым эмгатыме годым икымше полыш

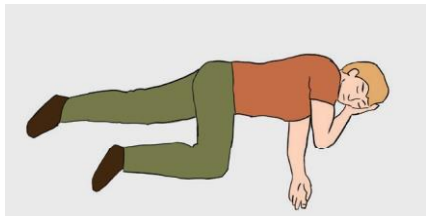

Сусыр верыште тура темдымаш дене вўр йогымым чарыза да пенгыде пидышым пыштыза. (Шке семын але вес ен полшымо дене) вашкеполышым ўжса. Уш-акылын да шўлышын улмыштым тергыза.

Илыш пале уке годым шўм-шодо реанимацийым тўналза. (Шке семын але вес ен полшымо дене) вашкеполышым ўжса.

ШШР-ым шкевуя шўлаш тўналме марте але медицине персонал толмешке эртарыза.

Шўлышым тўрлатыме марте (але шўлыш арален кодымо лийын гын) энгекыш логалшылан пенгыде верым ямдылыза. Медицине полыш толмешке, шўлышыжым эреак терген шогыза.

6.1.2. Шинча да шинчагомдыш эмгатыме годым икымше полыш.

Шинча, шинчагомдыш эмганыме годым кок шинча ўмбакал пидышым пыштыза (шинчам пидыш дене петыраш огыл гын, таза шинча тарванылаш тўналеш да эмганыше шинчалан корштымашым да ешартыш энгекым конда).

Вашкеполышым ўжса.

Энгекыш логалше ужатыше дене гына кид кучен ошкылшаш!

6.1.3. Нер гыч вўр йогымо годым икымше полыш.

Вўр йогымо годым энгекыш логалшым шындыза, тудын вуйжым изишак ончыкыла ыштыза. Нер шулдырым 15–20 минутлан кормыжтыза. Тыгодым эмганыше умша дене шўлышаш!

Нерлу пелен йўштым пыштыза (ночко лапчык, лум, ий).

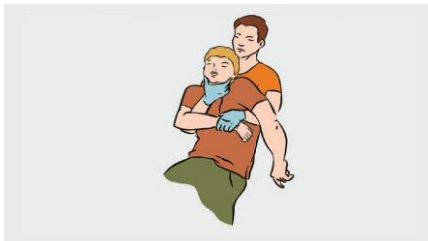
Энгекыш логалше енлан вўрым шўвалаш темлыза (пагарышке вўр пурымо годым укшичмаш вяян кертеш).

Вўр йогымах 15–20 минутышто ок чарне гын, вашкеполышым ўжса.

6.1.4. Шүйым эмгатыме годым икымше полыш.

Вүр йогымо годым сусырым туран темден кучыза да пенгыде пидышым пыштыза.

Тупрұдылушто шүй пөлкан сусыргымыжым шекланыме годым (ДТП, кұшыч камвочмаш, иймаш) энгекыш логалше еным ик вер гыч вес верыш кусарыман гын, тудын вуйжым да шүйжым кидвурго дене пенгыдын энертен кучыза. Тыманмешке эмганышым туткар вер гыч лукмо годым тудын шүйжым кид дене пенгыдын энертен кучыза.

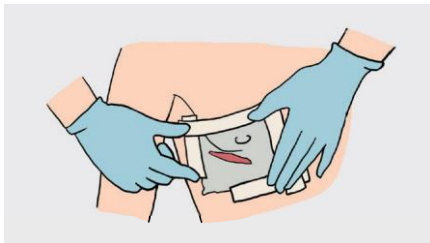
(Шке семын але вес ен полшымо дене) вашкеполышым ўжса.

6.1.5. Онлу сусыргымо годым икымше полыш.

Пале: онлу воктен сусыр гыч шўвырон гай вүр йогымаш да сусыр гоч южым шупшмаш.

Сусыр верыште йот наста уке гын, кидкопа дене сусырым ишен, юж пурымым петырыза. Сусыр вошт лекше гын, пурымо да лекме рож-влакым петырыза.

Сусырым юж пурыдымо материал дене петырыза (сусырым герметизироватлыза), тиде материалым пидыш але пластырь дене пенгыдемден шындыза.

Энгекыш логалшым сусыр велыш тайныктарен шындыза.

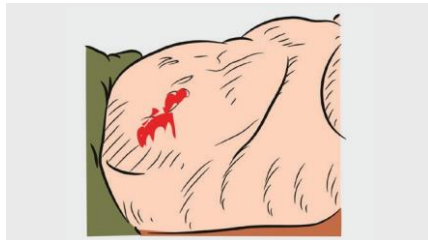

Сусырышто йот наста уло гын, тудым бинт валик, пластырь але пидыш дене пенгыдемден шындыза.

Энгекыш логалме верыште эмганышын сусыржо гыч йот настам лукташ чаралтеш!

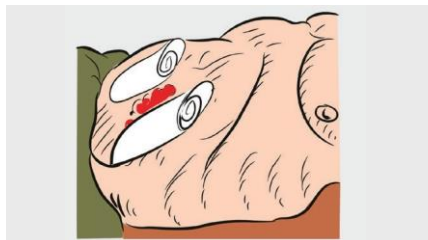
(Шке семын але вес ег полшымо дене) вашкеполышым ўжса.

6.1.6. Мўшкыр эмганыме годым икымше полыш.

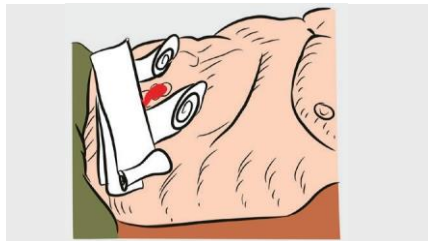

Вўр йогымо годым эмганыме верым туран темдал кучыза, вара пенгыдемдыше пидышым пыштыза.

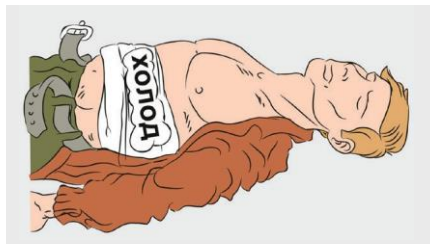
Тўжваке лектын вочшо көргө тырлыкым сусырыш мөнгеш пыштыман огыл, пидышат утыжым темдыше лийшаш огыл, эмганыме верыш логалше йот настам лукташ ок лий.

Мўшкыр гыч көргө тырлык лектын возын гын, лектын вочшо органом йыр бинтан повязке дене вўдылза (лектын вочшо көргө тырлыкым арален кодыза).

Бинтан пўтыртыш ўмбак вўд дене нўртымў яндар куэмым пыштыза. Лектын вочшо көргө тырлыкым темдалде, мўшкырым куэм дене йыр пўтыралза.

Мўшкырын шинчалан вигак койдымын эмганымыж годым (мўшкыр эмганыме тўжвач ок кой) – мўшкырыш йўштым верандыза, эмганышым тупыш пыштыза, тыгодым йолжым туртыктыза да тудын йымак пўтыртышым келыштарыза.

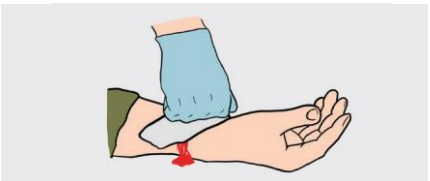

Эмганышым кылмыме деч аралыза. Тудым шокшо одеял але вургем дене леведса. Шке гыч але вес ег полшымо дене вашкеполышым ўжыктыза. **Мўшкырым эмгатыше енлан кочкаш да йўаш пуыман огыл!**
Йўмышумым чактараш манын, тудын тўрвыжым вўд дене нўртыза.

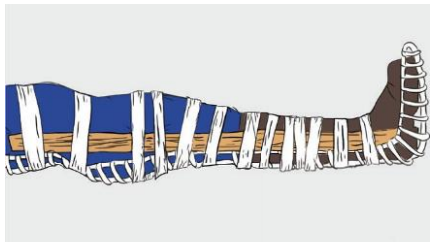
6.1.7. Кид-йолым эмгатыме годым икымше полыш.

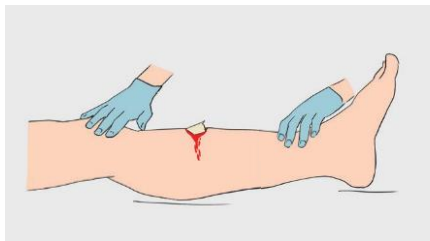
Эмганышылан да утарышылан нимогай энгек лийын кертдымым терген налза. Эмганышын эмганыме вер гыч йоген лекше вишкыдыж деч аралалташ манын, резине перчаткым кучылтса. Кўлеш гын, эмганышым вес вере кусарыза.

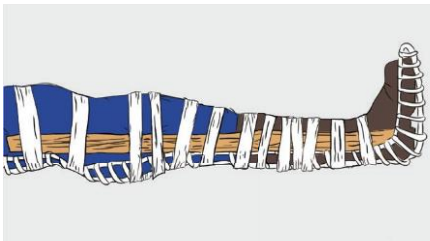
Шке семын але вес ег полшымо дене вашкеполышым ўжыктыза. Вўр йогымым шогалтыза.

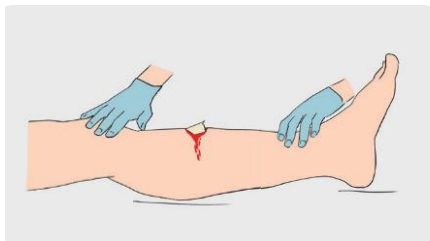
Шке семын эмлымверыш нангаяш кўлмō годым – лу тугымо верыш шиным але кид йымалсе келшыше арверым вургем ўмбакак пыштен пидын шындыза.

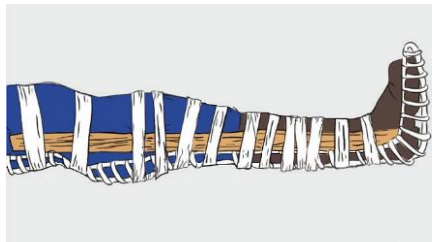
Лу тугымо верым иммобилизирова тлаш манын, тугымо вер деч кўшнырак да ўлнырак верланыше кок йыжыным тарванаш лийдымын пўтырен шындыман.

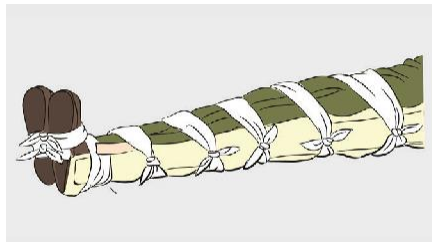
Иммобилизаций йōн семын шине але анысыр тōр предметым кучылташ лиеш: тоям, онам, фанерым, картоным да т.м. Кучылтмо настан пўсō мучашыжым корандыза, бинт дене пўтырал шындыза. Шиным пыштымеке, тудым бинт але пластырь дене йыр пўтырен пенгыдемдыза. Лум тугымо годым шиным вургем ден йолчием ўмбакак пыштыза.

Лу тугымо вер почылтшо гын, кўрышталтше лу ўмбакак шиным пышташ ок лий.

Шиным (тодылтмо вер деч мољым) йол але кид кутыш мучко бинт дене пенгыдын пўтырал шындыза, вўр сайын коштын кертше манын, тудо утыжым чот темдышаш огыл. Йолым пудыртымо годым шиным йолын кок могырышкыжат пидын шындыза.

Шине але пидын шындаш йўршў нимогай моло арвер уке гын, пудыргышо йолым вес таза йол пелен кылден шындыза, а кидым – могыр пелен.

Энгекыш логалшым кылмыме деч аралыза, тудлан леве шере йўышым шукурарак йўктыза.

6.2. Аялралтме годым икымше полыш.

6.2.1. Умша гоч аялралтме годым икымше полыш.

Шке семын але вес ен полшымо дене вашкеполышым ўжыктыза. Мо лиймым умылен налза (эм дене аялралтме годым полшаш толшо медицине пашаенлан эмын упаковкижым ончыктыза).

Эмганыше ушым йомдарен огыл гын, тудлан 5–6 стакан вўдым йўаш пуыза, укшинчышым лука, тидлан умшаш кок парням чыкыза да йылме тўным темдалза. Укшичмек, эше икана мушкын эрыктыза. Пагарыш колтымо вўдын кугытшо 2,5 –5 литр марте лийшаш. Пагарым яндар вўд лекташ тўналмеш мушкын шогыза.

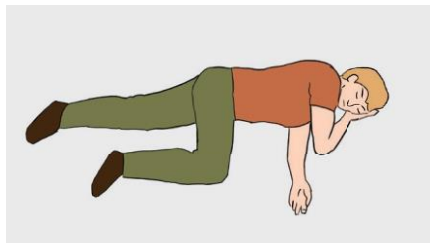
ЭМГАНЫШЕ УШЫМ ЙОМДАРЕН ГЫН, ПАГАРЫМ МУШМАН ОГЫЛ!

Эмганыше ушым йомдарен гын, тудын шўлымыжым колыштса але вўр коштым тергыза.

Шўлышым йомдарен гын, шўм–шодо реанимацийым тўналза (24–ше лышташым ончо).

Шўм–шодо реанимацийым шке семын шўлаш тўналмешке але медицине пашаен толмешке шуктен шогыза.

Шўлаш тўналмеке, (але шўлышым йомдарыме оғыл гын), эмганышым шўрын пыштыза. Вашкеполыш толмеш, тудын шўлымыжым чарныде эскерен шогыза!

Эмганышым шокшо одеял але вургем дене леведса.

6.2.2. Аярын шўлымө орган гоч пурымыж годым икымше полыш.

Эмганышылан да утарышылан нимогай энгек лийын кертдымым терген налза, азапыш логалшым тиде вер гыч вўден але кидыш налын лукса, окнам почын, пөлемыш яндар южым пуртыза.

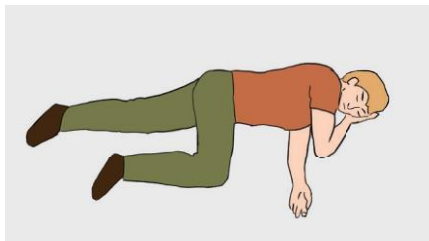
Пушан юж дене аярлалтме пале-влак: шинчам чот корштара, пылыш мўгыра, вуй коршта, укшинчыкта, вуйуш йомын кертеш, коваште йошкарга.

Быт газ дене аярлалтме пале-влак: вуй нелемеш, вуйуш пёрдеш, пылыш мўгыра, укшинчыкта, чогашыл вий йомеш, шўм чот кыраш тўналеш, малыкта, вуйушым йомдараш лиеш, шондым кучаш неле, коваште ошемеш (кандемеш), тичмаш южым налын кертде шўла, шон шупшаш тўналеш.

Шўлышым йомдарен гын, шўм-шодо реанимацийым тўналза. Шке семын але вес ен полшымо дене вашкеполышым ўжыктыза.

Шўм-шодо реанимацийым шке семын шўлаш тўналмешке але медицине пашаен толмешке шуктен шогыза.

Шўлаш тўналмеке, (але шўлышым йомдарыме огыл гын), эмганышым шўрын пыштыза. Вашкеполыш толмеш, тудын шўлымыжым чарныде эскерен шогыза.

6.2.3. Шинчам эмгатыме годым икымше полыш.

Шинча химически йўлен але шинчаш иктаж-мо пурен гын, пеш эскерен, шинчагомдышым парня дене торыза, шинчам пеш шуко яндар вўд дене (тудо пўлемысе температуран лийшаш) мушкын лука. Шинчам вўд нер гыч пылыштўн марте йоген лекмеш мушса.

Кок шинчашкыжат повязкым пыштыза (кок шинчамат петыраш огыл гын, таза шинчан корштымыжо эмганыше шинчам чотрак корштыктараш тўналеш). Шке семын але вес ең полшымо дене вашкеполышым ўжса.

Шинчам эмгатыше ең вес айдеме полшымо дене гына ошкыл кертеш!

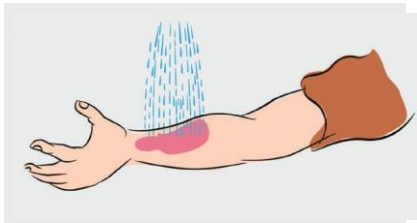
6.3. Термически йўлымō годым икымше полыш.

Тыланда нимогай лўдыкшō уке улмым шотыш налза. Эмганышым шогалтыза, мландымбаке пыштыза.

Йўлышō вургемым кеч-могай йōн дене йōрыктыза (мутлан, айдеме ўмбак йўлыдымō куэмым пыштыза).

Йўлымō верым 20 минут наре вўд дене йўкшыктарыза.

Шўвыроным тўкыман огыл, тыгак эмганыме вер гыч туш логалше предметым, пижын шичше вургемым налын кудалтыман огыл! Йўлымō верыш стерильный повязкым пидса, тудын ўмбак йўштым пыштыза. Шүко вўдым йўктыза.

Шке семын але вес ен полшымо дене вашкеполышым ўжса.

6.4. Тепловой (кече) перыме годым икымше полыш.

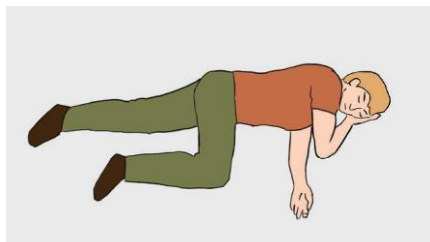

Кече перымым ончыктышо пале-влак (кап температур кўза, коваште ошемеш да вўдыжга, вуй коршта, укшинчыкта, вуй пўрдеш, вий пыта, ушым йомдараш лиеш, шўн шупшаш тўналеш, шўм чот кыра, шўлаш неле) улмо годым эмганышым юалге, юж коштмо верыш (ўмылыш, почмо окна деке) нумал але вўден лукса.

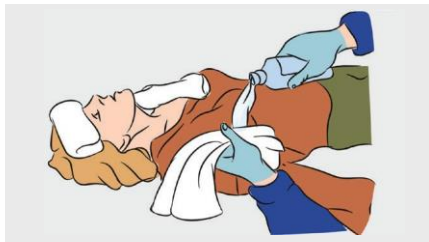

Шўлышым йомдарен гын, шўм-шодо реанимацийым тўналза. Шке семын але вес ен полшымо дене вашкеполышым ўжыктыза.

Шўм-шодо реанимацийым шке семын шўлаш тўналмешке але медицине пашаен толмешке шуктен шогыза.

Шўлаш тўналмеке, (але шўлышым йомдарыме огыл гын), эмганышым шўрын пыштыза. Вашкеполыш толмеш, тудын шўлымыжым чарныде эскерен шогыза.

Йўштö вўдыштö нöртымö солыкым (салфеткым) вуйышко да шўйышкö пыштыза.

Шöн шупшмо годым сусыр деч аралашлан энгекыш логалшын вуйжым да капшым кучыза (темдаш огеш кўл).

Вуйуш пуримо (вуйуш улмо) годым энгекыш логалшылан йўштö вўдым пуыза.

6.5. Йүштө налме годым икымше полыш.

Энгекыш логалше айдемым пөлемыш нумалын пуртыза.

Йүштө налме кид-йол да кап ужашым шокшо леведыш (одеял, вургем) дене леведса. Көргө ырыме дене вўр коштмо ылыжшаш.

Йүштө налме ужашым писын ырыкташ (мутлан, шокшо вўдыш чыкаш), иктаж-мом йыгаш але туржаш огеш лий!

Энгекыш логалше айдемым одеял дене пўтырен шындыза, кўлеш годым кукшо вургемым чиктыза.

Шокшо шере йўышым пуыза.

Шокшо кочкышым пукшыза.

Аракам кучылташ огеш лий!

Шке семын але вес ен-влакын полшымышт дене вашкеполышым ўжса.

6.6. Кылмыме годым икымше полыш.

Энгекыш логалше айдемым пөлемышке пуртыза але тудлан ыраш йöным ыштыза (шокшо леведыш, вургем дене пўтырен шындыза).

Вашкеполышым (шке семын але вес енын полшымыж дене) ўжса.

Энгекыш логалше айдемын вуйушыжо уло гын, шокшо шере йўышым, шокшо кочкишым пуыза.

Аракам кучылташ огеш лий!

6.7. Электричестве ток перыме годым икымше полыш.

112 номер дене экстренный службам ўжса.

Шкендам энгек деч аралыза. Энгекыш логалше айдемым ида логал, тудо эше электричестве токан лийын кертеш.

Йөн лийме семын токым йöрыктыза, илыме верыште выключательым але электричеством автоматически йöрыктымö устройством темдалза.

Иктаж производствышто але кугу вольтан электричестве сетын энгекше годым аварийно-утарыше-влакын толмыштым вучыза.

Энгекыш логалше айдеме деке изи ошкыл дене лишемза.

Энгекыш логалше айдеме үмбачын чөпым кукшо але ток колтыдымо наста (тоя, пластик) дене корандыза.

Энгекыш логалше айдемым, вургем гыч кучен, мландышке чөп логалме вер але напряжений йымалне улшо оборудований дечын 10 метр деч шагал огыл кужытыш шүдырен лукса.

Шўлыш улмым тергыз.

Илыш пале уке гын, шўм-шодо реанимацийым ыштыза.

Вашкеполышым (шке семын але вес енын полшымыж дене) ўжса.

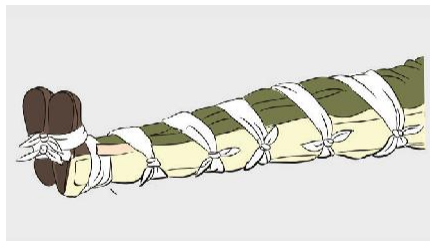
Шўм-шодо реанимацийым, эмганышын шке семын шўлаш тўналмешкыже, але вашкеполыш толмешке ыштыза.

Эмганышын шке семын шўлаш тўналмекше (але шўлыш улмо годым), энгекыш логалше айдемым пенгыдын шўрын пыштыза. Вашкеполыш толмешке, шўлыш улмым эре терген шогыза.

6.8. Аяр җанлык пурлмо, пўшкылмө але чўнгалме годым икымше полыш.

6.8.1. Аяр кишке пурлмо годым икымше полыш.

Эмганыше кид-йолым тарватылмым чарныза. Йолым пурлмо годым тудым таза йол деке пидын шындыза.

Кидым пурлмо годым – тудым кап ужалыш тайныктарен пенгыдемдыза. Пурлмо ужалыш йўштым пышташ лиеш.

Илыш пале уке гын, шўм-шодо реанимацийым ыштыза.

Вашкеполышым (шке семын але вес енын полшымыж дене) ўжса.

Шўм-шодо реанимацийым, эмганышын шке семын шўлаш тўналмешкыже, але вашкеполыш толмешке ыштыза.

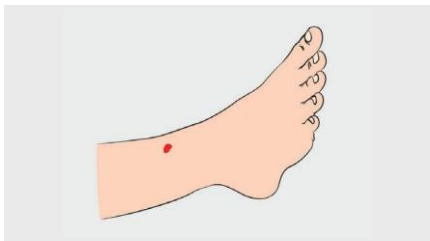
3
0

2

Эмганышын шке семын шўлаш тўналмекше (але шўлыш улмо годым), энгекыш логалше айдемым пенгыдын шўрын пыштыза. Вашкеполыш толмешке, шўлыш улмым эре терген шогыза.

6.8.2. Шукш-копшанге пурлмо годым икымше полыш.

Шукш-копшанге пурлмо годым сусыр гыч умдым корандыза.

Пурлмо верыш йўштым пыштыза.

Аллергий реакцияй лекме годым врач дене мутланыза.

Медицине персонал толын шумешке, энгекыш логалшын состоянийжым эскерен шогыза.

6.9. Йонлымаш годым икымше полыш.

Пале-влак: ошеммаш, кенета вуйушым йомдарымаш.

Энгекыш логалше айдемым пенгыдын шӧрын пыштыза, галстукшым лушкыдемдыза, кӱшыл вургемын шӱшажым мучыштарыза, йолаш ӱштым луштарыза, йолчиемым кудахса, яндар южлан пураш йӧным ыштыза.

3–5 минут жапыште вуйуш огеш пӧртыл гын, вашкеполышым ӱжса (шке семын але вес енын полшымыж дене).

Кеч-мо гынат, йонлымашын амалжым рашемдаш врач дене мутланыва.

6.10. Шӧн шупшмо годым икымше полыш.

Пале-влак: вучыдымын, икшырымын чогашыл кӱчыкемаш (конвульсий), коклан-коклан гына шӱлыш/вуйуш лиймаш але жаплан уке улмыжо, умша гыч шӱвылвӱд але шон лекмаш, шинчам комдык савыркалымаш, йылмым пурлмаш лийын кертеш.

Шӧн шупшмо годым энгекуш логале шунгалтме гае лиеш гын, вуйжым да капшым кучыза чактарен кучыза (но ида темде), сусыргымо деч аралыва.

Приступ эртымеке, икмыняр жаплан вуйуш йомын кертеш. Энгекыш логалше айдемым пенгыдын шөрын пыштыза, вашкеполышым ўжса (шке семын але вес енын полшымыж дене).

Кеч-мо гынат, шөн шупшмын амалжым рашемдаш врач дене мутланыза.

7. Энгекыш логалшылан эмлыше врачын возен пуымо эмым пуымаште икымше полыш.

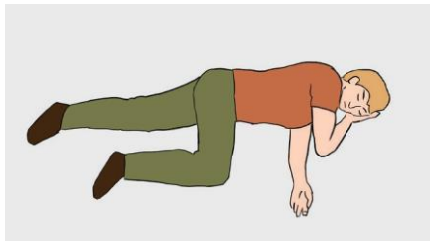
Южгунам энгекыш логалшын состоянийже ончычсо чержылан көра начарештын кертеш. Тыгай годым эмлыше врачын возен пуымо эмым пуымаште полыш күлеш.

Икымше полышым пуымо годым (энгекыш логалшын вуйушыжо уло гын), айдеме деч иктаж-могай чер улмо нерген рашемдыза (мутлан, диабет, күкшө/ ўлыкшө давлений да т.м.), тыгак иктаж-могай эмым йўмыжым йодса.

Эмым лукташ да йўаш полшыза.

Вашкеполышым ўжса (шке семын але вес енын полшымыж дене). Энгекыш логалшын состоянийжым эскерыза.

8. Эңгекыш логалшын капшым келшыше положенийште кучымаш.

Пенгыде шөрын положений:

- Вуйуш уке.
- Чүчкыдын укшинчыкта.
- Туп але коварче йўлымö гоным.

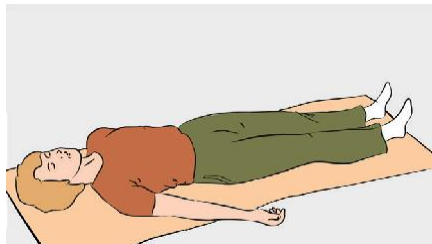
Тупышто киен, йолым вуй деч кўшкырак нөлталма положений:

- Мўшкыркөргын сусыржо гоным.
- Шуко вўр йогымо гоным але көргыштö вўр йогымо лийын кертмым шотыш налма гоным.

Шинчыме але пеле шинчыме положений:

- Онлу эмганыме гоным.

Тупышто, пенгыде да төр верыште кийыме положений:

– Тупрұдын эмганымыже годым.

9. Психологий полышым пуымаш.

**Психологий полышым пуымаш
(посна памяткиште але мемнан
сайтыште шымлыза).**

@ ФЕДЕРАЛ КУГЫЖАНЫШ БЮДЖЕТ ТӨНЕЖ
«РОССИЙЫН ТҮРГӨЧ КАЙЫМЕ СИТУАЦИЙ–ВЛАК
ШОТЫШТО МИНИСТЕРСТВЫН ПСИХОЛОГИЙ
ПОЛЫШЫМ ВИГАК ПУЫШО РҮДЕРЖЕ»

